

Zorgpad Ondervoeding wordt steeds verder uitgerold

Alliantie Voeding houdt huisartsen alert

Chantal Hergt en Maurice de Jong

In 2010 startte de Alliantie Voeding met het Zorgpad Ondervoeding. Het doel: meer aandacht genereren voor dit grote probleem bij huisartsen en andere zorgverleners en de screening en behandeling verbeteren in de regio. Een zestal verpleeghuizen en verschillende thuiszorgorganisaties implementeert momenteel dit zorgplan. 'Huisartsen hebben nauwelijks tijd ondervoeding vast te stellen.'

Een scherp oog voor ondervoeding zit Ziekenhuis Gelderse Vallei onderhand in de genen. Meer dan zestien jaar screent de zorgorganisatie patiënten die hierop binnenkomen. In 2005 ging het ziekenhuis een stap verder met de oprichting van een transmurale voedingsteam met daarin een huisarts, een medisch specialist, verpleegkundigen en diëtisten van binnen en buiten het ziekenhuis; zorgdisciplines die te maken krijgen met ondervoeding. De oprichting van de Alliantie Voeding in 2007 bracht de praktische kennis van Gelderse Vallei en de

wetenschappelijke know how van Wageningen Universiteit op het gebied van ondervoeding samen. Toen de Alliantie Voeding in 2010 begon met het Zorgpad Ondervoeding kwam er pas echt schot in de aanpak van dit probleem. Na gesprekken met huisartsen volgde de constatering dat deze medici ondervoeding niet echt goed op de radar hebben.

HUISARTSEN 'Voor huisartsen was ondervoeding geen primaire diagnose. Zij konden in hun computersysteem de diagnose

V.L.N.R.: MARIEKE PLAS (GELDERSE VALLEI), NICOLE DE ROOS (WAGENINGEN UNIVERSITEIT) EN MENRIKE MENKVELD (GELDERSE VALLEI) TREKKEN SAMEN DE ALLIANTIE VOEDING.

FOTO: S. VOEDING.NU

niet kwijt', vertelt Nicole de Roos, namens Wageningen Universiteit betrokken bij de Alliantie Voeding. Dit bleek uit een gesprek met de Regionale Organisatie Huisartsen Gelderse Vallei. Waarom wordt ondervoeding zelden gediagnosticeerd? 'De huisartsen gaven aan dat ze er niet bekend mee zijn en dat ze er geen tijd voor hadden. De huisartsen wilden graag materiaal hebben wat ze aan de patiënt mee konden geven ter informatie', verklaart Marieke Plas van de Alliantie Voeding. Dit bleek uit interviews en workshops aan ongeveer 70 huisartsen in de regio Gelderse Vallei. Naar aanleiding daarvan stelde het Transmuraal Voedingsteam Gelderse Vallei de folder *Goede voeding bij ziekte en herstel* samen.

'Een ander probleem was dat de huisartsen ondervoeding logisch vonden, omdat de patiënt ziek is. Helaas komt bij een 75-jarige patiënt de 10 kg die zij afgevallen is er niet meer bij (in spiermassa)', gaat De Roos verder.

SCREENINGSMETHODEN Uit onderzoek van Wageningen Universiteit en de Vrije Universiteit Amsterdam kwam naar voren dat niet alle screeningsmethoden allemaal even goed ondervoeding vaststellen. In Ziekenhuis Gelderse Vallei worden alle patiënten met de MUST-methode gescreend op ondervoeding. Vanuit het ziekenhuis kwam de vraag of dit wel een valide meetinstrument is voor patiënten met hartfalen. Zij houden vocht vast in hun benen waardoor een vertekend beeld ontstaat van hun gewicht. De Roos vertelt: 'Een student van Wageningen Universiteit heeft onderzoek gedaan naar een geschikter meetinstrument. Zij ontdekte dat de SNAQ65+ wel te gebruiken is bij hartfalen, omdat bij dit meetinstrument niet gekeken wordt naar de Body Mass Index, maar naar de bovenarmomtrek.' Soms worden er door bedrijven apparaten om lichaamssamenstelling of voedingsstatus te meten aangeboden aan diëtisten of ziekenhuizen. Wageningen Universiteit test deze apparaten, om te kijken of ze wel echt werken. 'Wij beschikken over apparatuur die geldt als de 'gouden stan-

daard'. Met deze apparatuur kunnen we aangeboden apparaten testen op nauwkeurigheid en validiteit.'

ZORGPAD ONDERVOEDING De vroegtijdige herkenning van ondervoeding door de huisarts en het ziekenhuis en het doorverwijzen naar diëtisten komen samen in het Zorgpad Ondervoeding. Daarbij is ook aandacht voor de transmurale overdracht tussen verschillende zorgverleners. Zo zijn studenten bezig een richtlijn te ontwikkelen om in de ontslagbrief ook te vermelden wat de voedingsstatus is. Momenteel is het Transmuraal Voedingsteam druk bezig met de implementatie hiervan. Het Zorgpad moet niet alleen de leidraad vormen in het hele

traject van ondervoeding voor Ziekenhuis Gelderse Vallei maar voor de zorg in de hele regio en het liefst nog verder. Projectleider Plas wil graag bereiken dat verzorgenden en verpleegkundigen in verzorging- en verpleeghuizen en in de thuiszorg alert zijn op ondervoeding. In de thuiszorg kan bijvoorbeeld snel een boterham gesmeerd worden en tijdens het aantrekken van een steunkous kan gevraagd worden hoe het gaat met eten en drinken.

De Alliantie wil zo veel mogelijk zorginstellingen in de regio overtuigen te werken met het Zorgpad Ondervoeding. In februari voerde Plas overleg met directies van zes verpleeghuizen in de regio. 'Zij doen allemaal mee met het Zorgpad Ondervoeding.'

Cater with Care

Het aanbod smakelijke en nutriëntrijke producten gericht op de doelgroep ondervoede ouderen is relatief klein. Het project 'Cater with Care' wil hierin verandering brengen. De deelnemende bedrijven en de Alliantie Voeding gaan samen producten ontwikkelen en testen. Deze voedingsmiddelen zullen bijdragen aan preventie en herstel van ondervoede patiënten.

Naast Ziekenhuis Gelderse Vallei en Wageningen Universiteit en Research Centre nemen Sodexo, NIZO food research, Heinz, Carezzo, Stichting Promotie Kalfsvlees, Pure4You deel aan het initiatief.

Menrike Menkveld, coördinator Alliantie Voeding Gelderse Vallei, vertelt: 'We willen basisproducten ontwikkelen, waarbij mensen de hele dag door extra voedingsstoffen binnenkrijgen en niet alleen met behulp van (verrijkte) tussendoortjes. We willen dat mensen kunnen kiezen wat ze willen, terwijl ze krijgen wat ze nodig hebben.' Er kan worden gedacht aan speciale soep en jam.

De eerste producten zijn inmiddels ontwikkeld. Ondernemer Fred Bergmans introduceert Carezzo met eiwit verrijkt brood (zie pagina in 20-21). Pure4You dat soepen, fruitsappen en zuivel dranken produceert, zal hieraan extra voedingsstoffen toevoegen. Het bedrijf ziet grote kansen door de vergrijzing. Hierdoor zal de vraag naar dergelijke producten ook buiten de zorg toenemen. In de productontwikkeling treedt NIZO op als adviseur over het verrijken van voedingsproducten.

In totaal dragen provincie, Rijk en de Europese Unie ruim 1,6 miljoen euro bij aan Cater with Care. De overige 1,8 miljoen euro komt van de projectpartners zelf.

In 2015 vindt de eindstudie naar Cater with Care plaats. Voor dit onderzoek worden twee groepen patiënten geselecteerd. De ene groep zal alleen de folder *Goede voeding bij ziekte en herstel* meekrijgen. De andere groep krijgt ook de nieuwe verrijkte producten van de verschillende bedrijven mee. Menkveld: 'We willen op deze manier onderzoeken of en aantonen dat de verrijkte producten bijdragen aan een betere voedingstoestand en kwaliteit van leven.'

PATIËNTEN KUNNEN BIJ ZIEKENHUIS GELDERSE VALLEI DE HELE DAG ETEN BESTELLEN.

Er vinden nu gesprekken plaats met contactpersonen van alle locaties. 'We geven workshops en de instellingen gaan aan de slag met het schrijven van protocollen', geeft Plas aan.

De samenwerking tussen WUR en Ziekenhuis Gelderse Vallei in de ontwikkeling van het Zorgpad Ondervoeding schept volgens De Roos een duidelijke meerwaarde. 'Initiatieven van het ziekenhuis op het gebied van voeding worden besproken met de universiteit en eventueel wetenschappelijk onderbouwd.' De Alliantie werkt continu aan verbetering van het Zorgpad Ondervoeding.

VOEDINGSTOESTAND Belangrijk bij ondervoeding is door middel van bijvoorbeeld eiwitrijke tussendoortjes de voedingstoestand te verbeteren. Met het voedingsconcept 'At your Request' van Sodexo waarbij cliënten op ieder moment van de dag iets te eten kunnen bestellen, wil Ziekenhuis Gel-

derse Vallei dit bewerkstelligen. 'Met At Your Request hopen we op een grotere inname, omdat mensen het moment kunnen bepalen waarop ze eten. Zo kan een patiënt die 's ochtends nuchter moest blijven voor een onderzoek, wat later in de ochtend alsnog ontbijten', aldus Plas. De Roos: 'Mensen die in het ziekenhuis eiwitrijke tussendoortjes kregen (zoals blokjes kaas en toastjes met zalm), missen deze in het verzorgingshuis. Ze vonden de hapjes lekker en krijgen deze soms beter weg dan maaltijden.' Plas: 'Wij willen bereiken dat alle cliënten en patiënten een goede voedingstoestand behalen en behouden.'

Ook buiten de Gelderse Vallei roert de Alliantie Voeding zich. In 2013 wil de Alliantie landelijk erkend zijn als voorbeeldregio voor transmurale voedingszorg. Plas vertelt dat de brochure al wordt aangevraagd door instellingen uit heel Nederland. Ook meldt zij dat het stroomschema van het Zorgpad On-

dervoeding overgenomen is in de regio Groene Hart.

Om meer landelijke erkenning te krijgen, werkt de Alliantie Voeding samen met de Stuurgroep Ondervoeding. 'Er worden nu afspraken gemaakt om te voorkomen dat wij of een andere zorginstelling het wiel opnieuw uitvindt. Ook worden er afspraken gemaakt om gezamenlijk voor een grote populatie een onderzoek te verzorgen.'

AANDACHTSPUNTEN 'Aandacht voor ondervoeding moet blijven, anders wordt het weer vergeten. Met onderzoek willen wij de effecten laten zien van een goede, verrijkte voeding, voor landelijke erkenning', zo zegt Plas. Het zal in de toekomst nog lastig zijn om de focus op ondervoeding te houden, weet de voedingsdeskundige. Dit is mede te wijten aan de onzekerheid rondom de financiering van de diëtist. En dat niet alleen: 'Aanbieders voor thuiszorg schieten als paddenstoelen uit de grond. Het wordt lastig om iedereen mee te krijgen. Als er één grote overkoepelende instelling was geweest, hoefde je maar één keer in overleg.' En dan nog de bewustwording van ondervoeding bij mensen zelf. Die is klein, constateert Plas. 'Mensen vinden het vaak wel prima dat ze wat extra kilo's kwijtraken als ze ziek zijn.'

Ondervoeding

Nog altijd vormt ondervoeding een groot probleem in de gezondheidszorg. 25 tot 40% van de ziekenhuispatiënten kampt hiermee en in verpleeghuizen ligt dit percentage op 25%. Nog eens 40% van de cliënten binnen de verpleeghuismuren heeft een matige voedingstoestand. In de thuiszorg is 15 tot 25% van de cliënten ondervoed.

Op 9 oktober organiseren Voeding NU en Food Hospitality de bijeenkomst 'Focus op ondervoeding' met daarin aandacht voor de laatste ontwikkelingen rond het thema ondervoeding. De bijeenkomst vindt plaats in Kasteel De Hooge Vuursche in Baarn, zie ook pagina 2. Meer informatie: www.voedingnu.nl/bijeenkomsten

'Mensen vinden het vaak wel prima dat ze wat extra kilo's kwijtraken'